

Sygn. akt IV CK 740/04

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 czerwca 2005 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Mirosława Wysocka (przewodniczący)

SSN Stanisław Dąbrowski (sprawozdawca)

SSN Henryk Pietrkowski

w sprawie z powództwa Polskiego Górnictwa Naftowego i Gazownictwa SA w W. Oddziału (...) - Okręgowego Zakładu Gazownictwa w G. przeciwko H. S.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 30 czerwca 2005 r., kasacji strony powodowej od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 31 marca 2004 r., sygn. akt I ACa (...),

uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Powód – Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo S.A. w W. Oddział (...) Okręgowego Zakładu Gazownictwa w G. w pozwie w postępowaniu nakazowym domagał się zasądzenia od pozwanej H. S. kwoty 26.863,06 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 18 lutego 2000 r. W uzasadnieniu powód podał, że pozwana jest odpowiedzialna na podstawie art. 298 § 1 k.h. za zobowiązania spółki z ograniczoną odpowiedzialnością „P.(...)” (później „B.(...)”) w S., w stosunku do której egzekucja okazała się bezskuteczna.

Sąd Rejonowy w G. w dniu 20 marca 2000 r. wydał nakaz zapłaty, którym uwzględnił powództwo w całości.

Na skutek wniesienia przez pozwaną zarzutów od nakazu zapłaty Sąd Okręgowy w S. wyrokiem z dnia 27 stycznia 2003 r. uchylił nakaz zapłaty w części zasądzonej od pozwanej na rzecz powoda kwotę ponad 7.189,02 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 12 kwietnia 2000 r. i oddalił powództwo w pozostałym zakresie.

Sąd Okręgowy wskazał, że zgodnie z art. 622 ustawy z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (Dz. U. Nr 94, poz. 1037 z późn. zm.), obowiązującej od dnia 1 stycznia 2001 r., do spraw wszczętych przed sądami powszechnymi lub sądami polubownymi w zakresie spółek handlowych stosuje się przepisy dotychczasowe. Zatem do żądania zgłoszonego w sprawie mają zastosowanie przepisy kodeksu handlowego. Zgodnie z art. 298 § 1 k.h., jeżeli egzekucja przeciwko spółce okaże się bezskuteczna członkowie zarządu odpowiadają osobiście i solidarnie za jej zobowiązania.

Ustalił Sąd Okręgowy, że pozwana w dniu 8 lipca 1996 r. powołana została na stanowisko prezesa zarządu „P.(...)” Spółki z o. o., która następnie zmieniła nazwę na „B.(...)”. Nakazem zapłaty z dnia 11 maja 1998 r. zasądzono na rzecz powoda od Spółki „P.(...)” kwotę 9.506,89 złotych z ustawowymi odsetkami i kosztami procesu w kwocie 690,20 złotych. Egzekucja okazała się bezskuteczna.

Z treści art. 298 § 1 zd. 2 k.h. wynika, że członek zarządu może się uwolnić od odpowiedzialności, jeżeli wykaże że:

- we właściwym czasie zgłoszono upadłość lub wszczęto postępowanie zapobiegające upadłości (postępowanie układowe);
- niezgłoszenie upadłości oraz niewszczęcie postępowania zapobiegającego upadłości nastąpiło nie z jego winy;
- pomimo niezgłoszenia upadłości oraz niewszczęcia postępowania zapobiegającego upadłości wierzyciel nie poniósł szkody.

Pozwana wniosek o ogłoszenie upadłości Spółki złożyła w styczniu 1998 r. W ocenie Sądu Okręgowego nie wykazała, że uczyniła to w czasie właściwym. Już w dacie objęcia przez pozwaną funkcji członka zarządu istniała sytuacja uzasadniająca złożenie wniosku o ogłoszenie upadłości. Członka zarządu spółki obowiązuje należyta staranność określana przy uwzględnieniu zawodowego charakteru. W ramach tak rozumianej staranności pozwana jako członek zarządu powinna była zapoznać się z sytuacją finansową spółki. Mogła to uczynić bowiem w spółce prowadzona była pełna

księgowość, sporządzane były miesięczne sprawozdania obrazujące sytuację spółki, a nadto znane były pozwanej jako zarządcy istotne dla bytu Spółki fakty takie jak utrata posiadania jedyne go ośrodka wczasowego, konieczność zapłaty kosztów komorniczych, toczący się proces o zapłatę należności za bezumowne korzystanie z nieruchomości za lata poprzednie, a także niemożność prowadzenia działalności w dotychczasowym zakresie. Skoro w tej sytuacji pozwana nie złożyła wniosku o ogłoszenie upadłości, nie sposób zdaniem Sądu Okręgowego mówić o braku winy i braku związku przyczynowego pomiędzy zaniechaniem pozwanej a szkodą powoda, stanowiącą to co powód uzyskałby, gdyby pozwana w terminie 14 dni od dnia objęcia funkcji członka zarządu, złożyła wniosek o ogłoszenie upadłości.

Ustalając wysokość szkody Sąd Okręgowy oparł się na opinii biegłego B. Ł., z której wynika, że gdyby wniosek o ogłoszenie upadłości został złożony w dniu 22 lipca 1996 r. (14 dni od dnia objęcia przez pozwaną funkcji członka zarządu), to biorąc pod uwagę wartość bilansową aktywów Spółki i wysokość zobowiązań, powód zostałby zaspokojony w 55,4%.

Stwierdzenie, że pozwana winna złożyć wniosek o ogłoszenie upadłości w dniu 22 lipca 1996 r. wpływa zdaniem Sądu pierwszej instancji na wysokość szkody jaką poniósł powód. Przyjął Sąd, że w toku postępowania upadłościowego mogłaby być zaspokojona jedynie wierzytelność powoda istniejąca w dniu 22 lipca 1996 r. tzn. obejmująca należność główną i odsetki za okres do dnia 23 lipca 1996 r. (w świetle art. 33 prawa upadłościowego odsetki od wierzytelności przypadających od upadłego nie biegną w stosunku do masy od daty ogłoszenia upadłości) oraz koszty postępowania nakazowego. Zasądzona kwota 7.189,02 zł odpowiada 55,4% wierzytelności powoda łącznie z odsetkami należnymi na dzień 22 lipca 1996 r.

W kasacji od wyroku Sądu Apelacyjnego powód zarzucił naruszenie art. 298 § 1 i 2 k.h. poprzez niewłaściwą wykładnię polegającą na przyjęciu, że przewidziana tym przepisem odpowiedzialność członka zarządu za zobowiązania spółki jest ograniczona do takiej wysokości w jakiej zobowiązania te zostałyby zaspokojone gdyby członek zarządu złożył wniosek o upadłość w czasie właściwym, przyjęciu, że członek zarządu jest zwolniony od odpowiedzialności za zobowiązania spółki z tytułu odsetek od należności głównej za okres po możliwym dniu ogłoszeniu upadłości.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z konstrukcji art. 298 k.h., który był odpowiednikiem obecnego art. 299 k.s.h., wynika że przy dochodzeniu roszczenia z art. 298 § 1 k.h., skierowanego przeciwko

członkowi zarządu spółki, obowiązkiem powoda jest wykazanie, że przysługuje mu względem spółki podlegająca egzekucji wierzytelność, oraz że egzekucja okazała się bezskuteczna. Bezsprene, w niniejszej sprawie przysługuje powodowi taka wierzytelność obejmująca należność główną i odsetki względem Spółki z o. o. „P.(...)”, mającej obecnie nazwę „B.(...)”, której prezesem zarządu była pozwana.

Ciążar wykazania przesłanek egzoneracyjnych wymienionych w art. 298 § 2 k.h. obciąża stronę pozwaną. Jedną z przesłanek egzoneracyjnych, a jedyną która w świetle ustaleń faktycznych aprobowanych przez Sąd Apelacyjny, wchodzi w grę w niniejszej sprawie, jest okoliczność, że pomimo niezgłoszenia upadłości oraz niewszczęcia postępowania upadłościowego wierzyciel nie poniósł szkody.

Nie zostało w kasacji zakwestionowane ustalenie, że gdyby pozwana od razu, gdy tylko została członkiem zarządu i zapoznała się z sytuacją Spółki, wystąpiła z wnioskiem o ogłoszenie jej upadłości, to powód mógłby zaspokoić się tylko w 55,4 % przysługującej mu wierzytelności. Skoro w razie zgłoszenia przez pozwaną wniosku o upadłość w najwcześniejszym możliwym terminie, nie doszłoby do zaspokojenia powoda w wysokości przekraczającej 55,4% sumy wierzytelności, to trafny jest wniosek, że mimo niezgłoszenia upadłości, wierzyciel w zakresie przewyższającym 55,4 % sumy wierzytelności nie poniósł szkody. Zatem, zachodzi ostatnia z przesłanek egzoneracyjnych wymienionych w art. 298 § 2 k.h. i przyjęcie przez Sąd Apelacyjny w konkretnym stanie faktycznym ograniczenia odpowiedzialności pozwanej do kwoty odpowiadającej 55,4 % sumy dochodzonej wierzytelności nie narusza art. 298 § 1 i 2 k.h.

Zgodzić się natomiast trzeba z kasacją, że przepis art. 298 § 2 k.h. nie daje podstawy do całkowitego uwolnienia pozwanej od odpowiedzialności w zakresie odsetek od sumy głównej za okres od dnia 22 lipca 1996 r. Prawdą jest, że w razie ogłoszenia upadłości, odsetki nie biegłyby w stosunku do masy upadłości. Okoliczność ta nie wpływa jednak na zakres odpowiedzialności członka zarządu na podstawie art. 298 § 1 i 2 k.h. Członek zarządu odpowiada za zobowiązania spółki jeżeli egzekucja okazała się bezskuteczna. Jeżeli więc odsetki były przedmiotem bezskutecznej egzekucji, to zachodzi odpowiedzialność członka zarządu. W razie zgłoszenia upadłości we właściwym czasie odsetki nie narastałyby, ale wierzyciel otrzymałby możliwość otrzymania części wierzytelności głównej. Biorąc pod uwagę akcesoryjny charakter odsetek i ich funkcje nie można uznać, że zostało wykazane, że pomimo niezgłoszenia upadłości wierzyciel nie poniósł szkody w takim zakresie, w jakim nie mógł

wyegzekwować należnych mu odsetek. Należy dodać, że przyjęcie przez Sąd Apelacyjny daty 22 lipca 1996 r. jako daty od której przestały biec odsetki jest całkiem dowolne. Wedle ustaleń jest to dzień, w którym pozwana najpóźniej powinna zgłosić wniosek o upadłość Spółki. Odsetki przestałyby biec w stosunku do masy nie od dnia złożenia wniosku o upadłość, ale od daty ogłoszenia upadłości (art. 33 § 1 prawa upadłościowego z 1934 r.). Nie sposób określić daty ogłoszenia upadłości, skoro takie ogłoszenie nie nastąpiło. Zatem trafny jest zarzut kasacji, że przyjęcie, iż członek zarządu jest zwolniony od odpowiedzialności za zobowiązania spółki z tytułu odsetek od należności głównej za okres po dniu, w którym upłynął właściwy czas zgłoszenia upadłości, narusza przepisy art. 298 § 1 i 2 k.h.

Z powyższych względów na mocy art. 393¹³ k.p.c. Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji wyroku.